

**नेपाल खानेपानी संस्थान**  
**खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम**  
**स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ९, पद : उप प्रबन्धक**

पाठ्यक्रम योजनालाई निम्नानुसारका दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

**प्रथम चरण :-** लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क :- २००

**द्वितीय चरण :-** अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- ३०

**परीक्षा योजना (Examination Scheme)**

**१. प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)**

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या X अङ्क	समय
प्रथम	शासकीय प्रबन्ध र संस्थागत ज्ञान	१००	४०	विषयगत	६ प्रश्न X १० अङ्क	३ घण्टा
				विषयगत - समस्या समाधान	२ प्रश्न X २० अङ्क	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी	१००	४०	विषयगत	६ प्रश्न X १० अङ्क	३ घण्टा
				विषयगत - समस्या समाधान	२ प्रश्न X २० अङ्क	

**२. द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता**

पूर्णाङ्क :- ३०

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	३०	मौखिक

**द्रष्टव्य :**

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथम र द्वितीयपत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- लिखित परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा तोकिए अनुसार हुनेछ ।
- विषयगत प्रश्नको हकमा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्नमा प्रत्येक पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परिक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोही खण्डका उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जसुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम, विनियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मितिभन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्भन्नु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम स्वीकृत मिति :-२०८२/१२/१२

नेपाल खानेपानी संस्थान  
खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम  
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ९, पद : उप प्रबन्धक

प्रथम पत्र : शासकीय प्रबन्ध र विकास

खण्ड (क) - (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

१. शासकीय प्रबन्धका विविध पक्षहरू

- १.१ शासकीय (Governance) प्रबन्ध को अवधारणा र विकासक्रम
- १.२ नेपालमा संवैधानिक विकासक्रम र नेपालको संविधान
- १.३ राज्यशक्तिको बाण्डफाण्ड, शक्ति पृथकीकरण र सन्तुलन
- १.४ नेपालमा संघीय शासन प्रणाली
- १.५ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको काम र कर्तव्य तथा अन्तरसम्बन्ध
- १.६ सुशासन, पारदर्शिता र सूचनाको हक
- १.७ सामाजिक न्याय, सामाजिक सुरक्षा र समावेशीकरण
- १.८ विविधता व्यवस्थापन

२. सार्वजनिक सेवा

- २.१ सार्वजनिक सेवाको अवधारणा, विशेषता र आधारभूत मान्यताहरू (Values)
- २.२ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन
- २.३ सार्वजनिक सेवाको निर्माण, व्यवस्थापन र चूनौती
- २.४ सार्वजनिक संस्थानहरूबाट प्रवाह गरिने सेवाहरू
- २.५ गुनासो व्यवस्थापन र ग्राहक सम्पर्क व्यवस्थापन (Customer Relations Management)
- २.६ सार्वजनिक जवाफदेहिता, उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी, नैतिकता, ईमान्दारिता र व्यवसायिकता
- २.७ नागरिक कर्तव्य, मानवीय मूल्य र मान्यता
- २.८ संस्थागत सुशासन र संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व
- २.९ सेवा प्रवाहमा विद्युतीय शासन (e- Governance)
- २.१० भ्रष्टाचार र संगठित अपराध

खण्ड (ख) - (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

३. संस्थागत ज्ञान

- ३.१ नेपालमा सार्वजनिक संस्थान
- ३.२ नेपाल खानेपानी संस्थानको उद्देश्य, संगठनात्मक संरचना, प्रमुख कार्य तथा सेवा क्षेत्र
- ३.३ पानीका विभिन्न श्रोत, श्रोत संरक्षणका उपाय तथा उपलब्ध श्रोतको दिगो उपयोग, भूमिगत तथा आकाशे पानीको प्रयोग
- ३.४ घरायसी, व्यवसायिक तथा ठूलो परिमाणमा पानी प्रशोधनका विधि
- ३.५ पानीको कारण हुन सक्ने रोगव्याधी तथा सो को रोकथामका उपाय
- ३.६ पानीजन्य विपद् र सो को व्यवस्थापन
- ३.७ नेपालमा खानेपानी व्यवस्थापनमा प्रयोग गरिएका मोडेल
- ३.८ खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धित क्षेत्रमा भएका असल अभ्यास, निकायगत समन्वय र सम्बन्ध
- ३.९ दिगो विकास लक्ष्य, खानेपानीको गुणस्तरमान र नेपालमा पानीको गुणस्तर
- ३.१० World Water Council र International Water Association

नेपाल खानेपानी संस्थान  
खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम  
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ९, पद : उप प्रबन्धक

४. सेवासँग सम्बद्ध कानून

- ४.१ राष्ट्रिय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता नीति, २०८०
- ४.२ नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन, २०४६
- ४.३ नेपाल खानेपानी संस्थानको कर्मचारी सेवा शर्त सम्बन्धी विनियमावली, २०८१
- ४.४ खानेपानी तथा सरसफाई ऐन, २०७९ र खानेपानी तथा सरसफाई नियमावली, २०८१
- ४.५ खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड ऐन, २०६३
- ४.६ राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९
- ४.७ खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा महशुल तथा सेवा शुल्क (निर्धारण सम्बन्धी) कार्यविधि, २०८१
- ४.८ जलस्रोत ऐन २०४९, जलस्रोत नियमावली २०५० तथा राष्ट्रिय जलस्रोत नीति, २०७७
- ४.९ वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
- ४.१० सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
- ४.११ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७
- ४.१२ उपभोक्ता हित संरक्षण ऐन, २०७५
- ४.१३ सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ तथा नियमावली, २०६५
- ४.१४ सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ तथा नियमावली, २०६५
- ४.१५ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९

नेपाल खानेपानी संस्थान  
खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम  
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ९, पद : उप प्रबन्धक

द्वितीय पत्र : सेवा सम्बन्धी

खण्ड (क) - (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

१. व्यवस्थापन, संगठन विकास र मानव संसाधन

- १.१ व्यवस्थापनको परिचय, कार्यक्षेत्र र नवीन प्रवृत्तिहरू
- १.२ व्यवस्थापकको कार्य, भूमिका र सीपहरू
- १.३ व्यवस्थापनमा संचार, अनुगमन, मूल्यांकन, सुपरीवेक्षण, उत्प्रेरणा, मनोबल, नेतृत्व, नियन्त्रण, समन्वय, निर्णय प्रक्रिया, समूह गतिशीलता, संगठनात्मक व्यवहार र कार्यसंस्कृति
- १.४ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MIS) र सूचना-सञ्चार प्रविधिको उपयोग
- १.५ संगठन: अवधारणा, प्रकृति, प्रकार र संगठनात्मक विकास
- १.६ मानव संसाधन व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू: भर्ना, छनौट, नियुक्ति, पदस्थापन, तालिम, बढुवा, तलब सुविधा, वृत्ति विकास र अवकास
- १.७ व्यवस्थापकिय औजारहरू (Management Tools)
  - १.७.१ संगठन तथा व्यवस्थापन (O&M) पद्धति
  - १.७.२ कार्य विश्लेषण (Job Analysis): कार्य विवरण (Job Description), कार्य विशिष्ट विवरण (Job Specification) र कार्य मूल्यांकन (Job Evaluation)
- १.८ व्यवस्थापन परीक्षण (Management Audit)
- १.९ सामूहिक सौदावाजी, वार्ता तथा सम्झौता गर्ने सीपहरू
- १.१० कार्यसम्पादन मूल्यांकनको अवधारणा, विधि र प्रकृया
- १.११ उत्तराधिकारी योजना (Succession Planing) को अवधारणा र प्रयोग
- १.१२ स्रोत व्यवस्थापन, विपद् व्यवस्थापन, परिवर्तन व्यवस्थापन, संकट व्यवस्थापन, जोखिम व्यवस्थापन, सहभागितामूलक व्यवस्थापन, द्वन्द्व व्यवस्थापन, तनाव व्यवस्थापन, सूचना व्यवस्थापन, प्रविधि व्यवस्थापन र समय व्यवस्थापन
- १.१३ रणनीतिक व्यवस्थापन: परिचय, संस्थागत तथा व्यवसायिक रणनीतिक योजना

खण्ड (ख) - (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

२. विकासका आयामहरू

- २.१ विकास : अवधारणा र नवीनतम उपागमहरू
- २.२ विकासका आयामहरू - मानव विकास, जलवायु परिवर्तन, विश्वव्यापीकरण, आर्थिक उदारीकरण, समावेशी विकास र सन्तुलित विकास
- २.३ दिगो विकास लक्ष्य र नेपालको प्रयास, उपलब्धी तथा चुनौती
- २.४ नेपालमा योजनावद्ध विकास, उपलब्धी तथा चालु आवधिक योजना
- २.५ विपद संवेदनशील विकास र हरित विकासको अवधारणा
- २.६ आयोजना/परियोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकन
- २.७ सार्वजनिक नीजि साभेदारी (PPP) र मिश्रित लगानी (Blending Finance) को अवधारणा

नेपाल खानेपानी संस्थान  
खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम  
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ९, पद : उप प्रबन्धक

३. सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन

- ३.१ नेपालको अर्थ व्यवस्थाका विविध पक्षहरू
- ३.२ सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन (सार्वजनिक आय, खर्च तथा ऋण)
- ३.३ नेपालमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन
- ३.४ नेपालका सार्वजनिक संस्थानको वित्तीय स्रोत, वित्तीय उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी
- ३.५ मौद्रिक तथा वित्तीय नीति
- ३.६ नेपालमा बैदेशिक सहायता र बैदेशिक लगानी
- ३.७ संयुक्त राष्ट्रसंघ (UNO), विश्व बैंक, एशियाली विकास बैंक तथा अन्य बहुपक्षीय एवम् द्विपक्षीय सहयोग नियोगहरू
- ३.८ विश्वव्यापार संगठन (WTO), नेपालको विश्व व्यापार संगठनमा सहभागिता र यसले नेपालको अर्थतन्त्रमा पार्ने प्रभाव
- ३.९ वित्तीय विश्लेषणका विधि (Methods of financial analysis) - benefit cost ratio, internal rate of return, net present value, payback period, minimum attractive rate of return and their application
- ३.१० लेखाको IFRS /NFRS सम्बन्धी अवधारणा तथा लेखापरीक्षण
- ३.११ आन्तरिक निणयन्त्रण प्रणाली